

рігаються його звіти, починаючи з 1946. Б. — автор бл. 40 розвідок, заміток, повідомлень, статей з археології і стародавньої історії. Він зібрав і передав до Запорізького обл. краєзнавчого музею, Дніпроп. істор. музею, Історико-культурного заповідника на о. Хортиця, Ін-ту археології НАН України (фонд № 3) колекції предметів різних епох і культур. Відкриті Б. пам'ятки лягли в основу наук. статей, дисертацій, монографій багатьох археологів.

Тв.: Мустьерская стоянка у скалы Орел // КСИА АН УССР. — К., 1960. — Вып. 9. — С. 117—122; Лысогорский неолитический могильник // Там само. — К., 1961. — Вып. 11. — С. 32—37; Раскопки могильника в с. Войсковом // АИУ. — К., 1967. — Вып. 1. — С. 37—39; Енеолітичний могильник біля с. Петро-Свистунове // Археологія. — К., 1968. — Т. 21. — С. 117—125; Вовнигский второй поздне-неолитический могильник // Неолитические памятники Степной Украины. — Донецк, 1992. — 48 с. (у співавторстві).

Лит.: Череватенко Л. В. Яким голосом озветься земля? // Вітчизна. — 1976. — № 7. — С. 174—188; Сушко К. І. Повернення // Древности Степного Причерноморья и Крыма. — Запорожье, 1992. — Вып. 3. — С. 191—194.

*З. Х. Попандопуло,
С. М. Ляшко.*

ГОРБАЛЬ Кость Гаврилович (псевд. і крипт. — К. Н. Рутег; Гль; К. н.; 29.05.1836, Тисмениця, тепер смт Івано-Франк. обл. — 14.

01.1903, м. Перемишль, тепер Пшемисль, Польща) — педагог, поет, журналіст, редактор.

Н. у сім'ї кушніра. Мати — Меланія, походила з роду Юркевичів. Дружина — Людвика, з роду Табачинських (з 1883).

Навч. приватно у дяка в т. з. духовній академії. 1853 вступив до Станіславської гімназії. Продовжував навчання в Чернівцях. Взимку 1861, склавши іспит зрілості, вступив на філос. Відділення Львів. ун-ту. Вивчав природничі науки та укр. л-ру. 1863—64 отримав абсолюторію — документ про закінчення університетських студій. Працював помічником гімназійного вчителя у Чернівцях. У 1865 редагував і видавав укр. літературно-наук. журн. "Нива" (вийшло 20 номерів), де вперше опубліковано під псевд. Гетьманець вірші М. Старицького, деякі оповідання і драм. фразка Ю. Федьковича, твори А. Міцкевича у перекладі В. Навроцького. 1867 разом з Федором Заревичем видавав політ. газ. "Русь" (вийшло 75 номерів). "Русь" друкувала літ.

твори Ф. Заревича, В. Ільницького, оригінальні дописи В. Шашкевича, огляди театр. життя українців, матеріали з народознавства, огляди та інформацію театр., літ. життя. Газета першою порушила питання про необхідність встановлення пам'ятника Т. Шевченку у Львові.

1868—77 Г. працював помічником гімназійного учителя у Тернополі. Склавши екзамени з укр. і польс. мов для реальних шкіл і німецької — для гімназій, отримав місце постійного учителя реальної школи (а згодом — гімназії) у Стрії (1877—91). 1883 Г. отримав титул професора. У січні 1891 переїхав на роботу до гімназії в Перемишлі, де і помер.

Письменницьку діяльність Г. почав 1861, видавши у Чернівцях разом з А. Кобилянським дві брошури: "Slovo na slovo do redaktora «Slova»", написана нар. мовою і латин. буквами з чеським правописом. У ній йдеться про можливість вживання саме цього правопису для укр. мови і, як приклад, вміщено кілька поезій маловідомого ще тоді поета Осипа Юрія Федьковича; "Holos na holos dlia Halusynu", де Г. виступив з досить гострою критикою галицько-укр. духовенства. Ці дві брошури були немов першими ластівками народовського руху з чисто нар. мовою і з радикально-фонетичним чеським правописом для укр. мови, а також із зародками філос. і соціального радикалізму, відзначав І. Я. Франко. Г. — автор статей "Відносини між поетами й суспільністю", "Відчит про М. Шаш-

кевича" (обидві видано 1904), "Як повстають пом'якшені приголосні у польській та українській мовах" (1881), "Різниця в пом'якшенні приголосних у польській та українських мовах" (1881). У 1904 О. Барвінський впорядкував і в основному опублікував у газ. "Руслан" творчу спадщину Г. Це, зокрема, автобіографічні оповідання "Мати", "Виїзд на посаду", "Три брати шукають долі" (усі — видано 1904), "Споминів з молодих літ" (1887) та політ. начерки "Осьвідомлюване народу, поділ праці", "Дещо про відмову наших "раскольників" до своїх друзів і ревнителів «русскова діла»", "Політичні роздумування". Серед його рукописних матеріалів в архіві Барвінських зберігається переклад польс. мовою оповідання Марка Вовчка "Одарка" та ін. Незавершені твори, нотатки, листи.

Г. мав великий талант і до сатири — це гумористично-сатиричні фейлетони, друковані без підпису в "Ділі" під заголовком "Під неділю".

Особистими знайомими Г. були В. М. Білозерський, Ю. А. Федькович, І. Я. Франко, К. Г. Климович, П. Свенціцький, Д. Танячкевич, О. І. Левицький. 1861 почалося знайомство і листування з Ю. А. Федьковичем. У жовтні 1862 Ю. А. Федькович разом з листом надіслав поему "Новобрачник", яку присвятив своєму другу. Ще за життя Г. листи Ю. А. Федьковича і названа поема були опубліковані у літературно-наук. журн. "Зоря". Тоді ж і познайомився з І. Я. Франком, який кілька разів

відвідав його вдома, був захоплений його б-кою, багатою на рідкісні видання укр. письменства 1-ї половини 19 ст. З О. Барвінським підтримувала зв'язки дружина Г. Згодом вона передала йому рукописи чоловіка.

Зі спогадів учня, адвоката і громад. діяча В. Охримовича: "Був се чоловік середнього росту, присадкуватий, доволі товстий: волосся на голові чорне, досить довге, гладко догори зачесане, чоло високе, брови чорні, очі сині, лице повне, рум'яне, ніс невеликий і рівний, уста повні, волосся на лиці і бороді довге, сильно шпаківате, запущене природно в повну, округлу бороду, рідко коли підстригану і звичайно занедбану. Вираз лица серйозний... Образ його душі був би такий: дуже велика інтелігенція, але слаба воля; незвичайна здібність до теоретичної конструкції та аналізу, зате слабкий зміст практичний, добра пам'ять, бистре і вірне помічування; дуже велика начитаність, але дуже слаба продуктивність. При тім був то чоловік чесний, одвертий, правдомовний, скромний, ретельний і дуже людяний, однак іноді любив немилосердно кепкувати та іронізувати з людських гріхів і слабостей". Фотографію Г. опублікував у своїх спогадах О. Барвінський.

Г. — один з когорти діячів укр. відродження 60-х років 19 ст., залишив помітний слід у духовному житті Галичини. Він, за словами І. Франка, "... належав до тих рідких людей, що з бур життя, в яких зламалась їх енергія, все-таки вино-

сять золоте серце та щиру прихильність до чоловіка й його змагань...". Його журналістська, пед. та громад. діяльність була спрямована на піднесення нац. свідомості укр. народу.

Лит.: УЛЕ. — К., 1988. — Т. 1. — С. 459—460; Федькович Ю. Листи до Костя Горбала: 1—8 (1862—1867) // Зоря. — 1892. — № 17. — С. 333—339; 1889. — № 27, ч. 8; Кость Горбаль: Посмертна згадка // Звіт дирекції ц. к. II гімназії в Перемишлі за рік шкільний 1902/3. — Перемишль, 1903. — С. 75—76; Кость Горбаль: Посмертна згадка // Діло. — 1903. — № 3. — С. 3; Барвінський О. Письменська спадщина бл. п. Костя Горбала // Руслан. — Львів, 1904. — № 232—256, 258—259, 264; Його ж. Споми́ни з мого життя. — Львів, 1912—1913. — Ч. 1—2. — С. 83; Охримович В. Споми́ни про Костя Горбала // Діло. — 1912. — Ч. 6. — С. 67; Олесницький Є. Сторінки з мого життя. — Львів, 1935. — Ч. 1. — С. 61—64; Юрій Федькович в розвідках і матеріалах. — К., 1958; Франко І. Кость Горбаль // Франко І. Зібрання творів: В 50-ти т. — К., 1981. — Т. 34. — С. 368—370; Його ж. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. // Там само. — К., 1984. — Т. 41; Трегуб М. Кость Горбаль — журналіст, педагог, письменник // Українська педагогіка: історія і сучасність: Тези доп. і повід. Всеукр. наук.-теор. конф. (9—10 грудня 1993 р.). — Львів, 1993. — С. 243—246; Качкан В. Кори́фей українського руху // Вперед (м. Тисмениця Івано-Франківської

обл.). — 1993. — 11 верес.

Архів: ЛНБ. ВР. — ф. 11, спр. 968, лист від 9. XI. 1877; ф. 11, спр. 969; ф. 11, спр. 4152.

*М. М. Романюк,
М. М. Трегуб.*

ГРУШЕВСЬКА Катерина Михайлівна (крипт. — К. Г.; 21.06.1900, Львів — 30.03.1943, Темлаг) — етнолог, соціолог, фольклорист, перекладач.

Н. в сім'ї видатного укр. вченого-історика, академіка ВУАН (з 1923) та АН СРСР (з 1929) М. С. Грушевського і Анни Марії Сильвестрівни Вояківської — педагога, перекладача, громад. діячки. Представниця відомої у 18 ст. духовної родини Грушів, єдина дитина Михайла Сергійовича і Марії Сильвестрівни Грушевських.

Поч. освіту через вроджене захворювання (туберкульоз) здобувала вдома, під керівництвом батька і матері. Її домашня освіта не поступалася будь-якій елітарній: вона вільно володіла франц., англ., нім., італ., польс. мовами, мала неординарні здібності до ма-

лювання і неабияку працьовитість, багато читала, цікавилася історією, літературою, нар. Творчістю.

Навч. (1917—18 як вільний слухач) на юрид. ф-ті Київ. нар. укр. ун-ту. З 1918 побачили світ її перші наук. публікації в "Літературно-науковому віснику", вона стала членом київ. т-ва "Просвіта".

Під час еміграції родини Грушевських за кордон (1919—24) Г. навч. у Женевському ун-ті (осінь 1919—весна 1920), студуючи держ. право та сусп. економіку; допомагала батькові у заснуванні Укр. соціологічного ін-ту, була секретарем цієї установи і як аспірантка відвідувала заняття семінару з питань первісної культури; була членом "Віденського комітету помочі голодним України" (створений 1921), відповідаючи за листування з київ. та львів. філіями та своєчасне відправлення посилок; брала найактивнішу участь у перекладі, редагуванні, підготовці до друку книг М. С. Грушевського "Коротка історія України", "Антологія української літератури" (франц. мовою) та "Початки громадянства (Генетична соціологія)" (укр. мовою). Вчителем, наставником і наук. керівником Г. був батько. Результатом її наук. занять була перша самостійна етнографічна праця "Примітивні оповідання, казки і байки Африки й Америки" (Київ; Відень, 1923).

Після повернення на батьківщину (1924) Г. стала штатним співробітником Культурно-істор.